

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 2. De Chilenorum Sociorum rebus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

HISTORIÆ
PROVINCIAE PARAQUARIÆ
SOCIETATIS JESU
LIBER SEXTUS.

CAPUT
I.
Tucumani-
næ in Re-
gionibus
varia per So-
cios patrata
narrantur.

1618.

Joannes Via-
na Rectora-
tum inuit.

Blasii Gutie-
res heroica
facinora.

Solæ ades
crematur.

Festa diei
violator ca-
stigatur.

CAPUT
II.
De Chile-
norum So-
ciorum re-
bus.

Per Valles
Cuiuenses
excurruntur.

Senatus Chi-
lensis in In-
dos pietus.

NNO millesimo sexcentesimo decimo-octavo, Didacus Torres è Peruvia, quo stipis contrahendæ ergo iverat, redux, octo aureorum millibus Collegium Cordubense, Estecensem sedem, & Socios inter Indos versantes, majori affectu quam ope juvit. Mox deposito Cordubensi Rectoratu, post duos dequadraginta regiminis annos, impetrato ab Præposito Generali otio ita frui cœpit, ut non desineret omnibus esse utilis. Pro eo Joannes Viana ex expeditione Barbaricâ, in quâ multos mortales per Baptismum & alia Sacramenta curaverat, revocatus, Collegio Cordubensi Præpositus est. Ubi Blasius Gutieres, valetudinarii Præfectus, renovato Divæ Catharinæ Senensis & Divi Xaverii exemplo, cum ob intolerabilem fectorem collegæ abhorrenter ab uno è nostris aposthemate deformato, vim sibi faciens, applicato ore fluidam saniem largissimè fuxit, prompto heroïci facinoris præmio: nam, Sociis factum admirantibus affirmavit, liquorem illum melle dulciorem sibi visum fuisse. Is idem, præteriti facinoris dulcore inescatus, ex putrido domestici Æthiopis carcinomate, tentatis aliis frustra remediis, pus labris expressit. Sed Sacerdotes nostri, quaquà latè patet Cordubensis ditio, putrida conscientiarum ulcera exsuctum frequenter ibant: eò majori fructu, quò animorum salus corporum integritati præstat. In Calchaquinâ valle nihilo lentius perditæ gentis morbos Socii persanare contendebant: & quamvis Barbari phræneticorum in morem manum medicorum refugiebant, tamen non pauci sacro Fonte immergi se sinentes animarum remedium admisere. Socii Ethnicorum pagos adeuntes novam ædem Soli dicatam, turpe phanaticarum debacchationum receptaculum, firmatis prius animis, face injectâ concremarunt; tantâ Barbarorum indignatione, ut ægrè eorum furorem evaserint. In Estecenſi urbe cotrivales duo Europæi mulierem quandam deperibant; qui summo mane die Dominico sibi invicem occurrentes, unus alterum ad audiendum Sacrum, alter verò ad villam suam, mastrandæ Tygridis ergò, quam cognoverat in casses incidisse, ex adverso protrahere conatur: neutro alteri cedente, ambo in diversa lati, ad destinatum opus processere: sed qui ad mastrandam Tygridem iverat, temerè se in casses ingerens, à fera adhuc viva laceratus, turpitudinis & contempti Sacri pœnas dedit: salvo interim ob auditam Missam corivali. Muliercula, audito casu, meretricias artes ad pedes Sacerdotis nostri abjuratum venit. In Cucuisensi agro ab uno è Sociis ducenta & quinquaginta capita Baptismo expiata sunt. Aliorum Collegiorum excursores idem beneficium præstitere, hoc & sequenti anno sparsis per amplissimas regiones Barbaris.

IN Cuiuensi Provincia Andreas Agricola Germanus, recens ex Europa advectus, & Christophorus Deodatus, egregia dabant vitæ Apostolicæ documenta, percursis magnâ felicitate Ucoënsi, Cauruanâ & Gliacorânâ vallibus, multis Barbaris in his locis ad Christum de novo adductis. Atque, ut tantorum laborum fructus diuturniores essent, effecit sedula Senatûs Regii Chilensis pietas, diplomate privantis dominio Indorum eos, qui è sedibus paternis Cuiuënsis Provinciæ indigenas trans montes ad regni interiora servitum educerent: cujus diplomatis authores cum

Socii

Socii circumferrentur, ideoque nimis in Indos indulgentiam insimularentur, contumeliam propriae, quam alienae injuriam patientiores, salutem Indorum & Senatûs amplissimi decreta ante rumorem habuere. Apud Araucanos non dispar erat Sociorum sedulitas in pervincendis pervicacissimis hominibus. Numerus animarum daemone ereptarum exinde colligi potest, quod unus est nostris ad Ludovicum Valdiviam scribens, sibi fatigata membra iterata Baptismorum collatione fuisse asseruerit. In insulis hoc anno non plura centum & quinquaginta capitibus Christianorum albo addita esse reperio. In regni metropoli tolerantiam certabatur, malevolentissimis hominibus libellos turpissimos contra Socios, & praesertim Ludovicum Valdiviam, acerrimum Diplomatum Reginum, adeoque libertatis Indorum, defensorem, ubique spargentibus. Quos libellos nescio quis Religiosus, animo malevolus, Regio Senatui in Hispania praesentandos extulit; sed calumniae suae se enormitate confecere, inque auctores vertit infamia: pro Societatis innocentia Chilensi Episcopo fortiter declamante, & quadruplatores, prout merebantur, exagitante. Inter has turbas ibidem celebris fuit Alfonsi Ovallae ad Societatem vocatio. Is avitam nobilitatem, paternasque divitias, moribus longè superans, Societatis adipiscendae Candidatum apud Provinciale diu se professus fuerat. Cujus ambitum parentes ut interturbarent, nostris scholis amotum, coetaneorum consortio primum implicant, adhuc reluctanti opulentissimum connubium obtrudunt: blanditias, minas, honores, lautitias, terrores, pretiosas vestes, & caetera falsi amoris tentamenta adhibent; aditu Collegii nostri, adeoque Sociorum colloquio, prohibent. Sed quis vocanti Deo satis firma obstacula ponat? Sancti Jacobi urbe, ipsum Conceptionis Immaculatae diem ludorum ostentamentis celebrante, jussus est noster Alfonsus in equo phalerato & elegantissimâ veste compita perambulare. Simul ibat in eodem apparatu frater natu minor, tacitus & secretus ejus custos, qui cum totam paene civitatem potposse circumissent, Alfonsus dissimulante inflexit habenas ad Collegii nostri januas, ubi ex equo desiliens, fratrem in limine obluentem, & jussa parentum obtrudentem, res suas habere jussum ad patrem amandat, aïens nihil inconsulto abs se fieri; sed diu vocanti Deo tandem manus dare. Nec mora Societatis veste, quam per sesquiannum infimis precibus petitam à Provinciali impetravit, induitur. Pugnabit id acriter utrumque parentem, spem domus in optima indolis adolescentem inclinantes. Ergo furibundus pater, frustra tentato Collegii nostri aditu, Senatam rogat, ut vellet filium, Societatis artibus deceptum, ad immaturi consilii experimentum apud Franciscanos tantisper deponi. Annuente Senatu, in veste Societatis, fide publicâ interpositâ, Franciscanis traditur. Lactymae maternae prima tentamenta fuerunt: quibus spreis, propinqui, amici, urbis primores, atque adeo Religiosi ipsi succedere, amplissimae domus optima quaeque, Reipublicae partem quamcumque atas ferret, & summas spes ostentantes: immoto ad hæc Alfonso, & praemitatione Christi omnia fastidiente. Eueris machinamentis omnibus, post sex certaminis à Senatu decretos dies, Senator Regius fortitudinem adolescentis omnium ore deprædicatam coram exploratutus, ab Collegis mittitur, quem cum ipse nullis rationibus labefactare poruisset, pro potestate Collegio Societatis restitui jussit. Quo in certamine præclarum fuit, noluisse tyronem per sex omnino dies, ne ad quietem quidem noctu capiendam, Societatis vestem ponere, ne dolo dormienti subrepta altera supponeretur: nec Franciscanorum triclinium adire voluisse, ne vel levi signo ostenderet ad aliud Institutum, quam quod semel arripuerat, animum inclinasse. Et stetit Alfonso tota vitâ constantia, integrâ semper famâ in Societate magnis muneribus perfuncto, donec anno hujus sæculi quinquagesimo-quarto, Româ redux, unde subsidiarios Socios pro vice-provincia Chilensi Procurator advectum iverat, Limâ è vita decederet. Tyronis decantatae fortitudini addam Baltazaris Pliegi, veterani Socii, heroicum facinus, qui cum in Sacello domestico Saeris operans Eucharistiâ Indo homini pro viatico ministrasset, & Hostiam nauseabundus æger adhuc integram cum stomachi fordibus rejecisset, occasionem egregii facinoris ultrò invadens, Deo ut erat plenus, rejectum cum vomica Corpus Christi sine nausea forbit: praesenti è Cælo mercede; nam exinde factum, ut

Baptismorum
numerositas.

Calumniam in
Societatem.

Episcopus
Chilensis So-
cietati fa-
vet.

Alfonsi
Ovallae vo-
catio.

In Societa-
tem ingres-
sus.

Probatio.

Constantia.

Baltazaris
Pliegi heroi-
cum facinus.

*Divinitus
cōpensatum.*

Divina libans cœlestibus deliciis exundaret, & eximii verbi Divini Præconis famâ apud Hispanos æquæ ac Indos grandi fructu inclaresceret.

**CAPUT
III**
*De rebus in
Guairania
gestis.*

*Joannes Va-
sæus musica
peritus.*

*Didaci Sala-
zarii & An-
tonii Ruisis
mistic.*

Ostium.

*Incantato-
rium ma-
lificia.*

*Socii ab ma-
lificiis in-
noxii.*

*Insignis ari-
olus castiga-
tus.*

EADEM tempestate lurida lues Guairaniam infestabat. Sed quavis lue pesti-
lentiore erat hinc Mamalucorum, inde Villaricanorum furor, servituti Indorum
sine fine insidiantium: ad quos eludendos Antonius Ruisius per adversi Parana-
panæi littorales sylvas excurrens, quamplurimos partim Ethnicos, partim trans-
fugas, ad caulas Christi reduxit. Dum hæc aguntur Joannes Vasæus Gallobelga,
& Didacus Salazarius Bæticus, nuper advecti ex Europa Sacerdotes, Guairaniam
feliciter tenuere. Vasæus Musicæ peritissimus ingenti fructu Neophytos statim canere
docuit. Salazarius in libamentum missionum Apostolicarum cum Antonio
Ruisio ad aliquot transfugas & Piropoënsis gentis reliquias diuturno & difficili iti-
nere ire iussus, magnum retulit operæ pretium, trecentis capitibus è dæmonum ser-
vitude Christo assertis, & Lauretum postmodum translatis: adeò diligenti sacrorum
venatorum indagine, ut nullus Piropoënsium Ethnicorum deinde superfuerit, qui
non Neophytis nostris se adjunctum venterit. In utroque Guairaniæ oppido tem-
plum ex solida materia & imbricatum conditum est: in Lauretani dedicatione, spe-
ctantibus Neophytis noctu hilaria facientibus, è veteri templo cœlesti specie pro-
diere puellæ tres fulgorem spargentes, quæ postquam aliquamdiu sui admirationem
Barbaris concitavere, eò unde venerant redeuntes, videri desiere; utrum Angeli
locorum genii, an defunctorum manes, dæmonumve ludibria fuerint, hæctenus
incompertum. Antonius Ruisius hæc spectacula cœlitus ostensa ad conciliandam
novi templi venerationem non inutilis talium rerum approbator æstimavit. Inter
reductos nuper Barbaros reperti plures sunt arioli, incantata ossa sub Neophytorum
stratis, cum certa plerumque corporum pernicie, sepelientes. Detectis incanta-
tionibus, in multiplicis mali authores, & tot mortuorum patratore animadversum
est, cognitumque inter supplicia, ad Socios maectandos incantata officula sub ipsis
Exhomologeteriis in templo etiam fuisse posita, nullo tamen sequuto damno: dæ-
mone in tales viros nullam se vim habere fatente. Ex punitione orta ariolorum
emendatio, & sincera ad partes Christi transitio. Sed famosum ejusmodi vetera-
toris delirium lubet explicatius proponere. Is ex Océani Brasilici littoribus, uno
servulo & mulierculâ comitatus, divenditis quaquâ transibat ineptiis, Lauretum,
Cataldini sedem, ubi appulit, statim in littore plebeculam congregat, assumptoque
ariolis usitato ex plumis paludamento, & agitato ex capræ calva crepitaculo, pha-
naticè saltitans proclamat se verum necis, seminum, ac messis dominum esse: suæ
potestati omnia subjici: sufflatu suo omnia perdere, rursusque creare posse: se
trinum in personis esse, unumque Deum: nam, inquebat, comitem meum (ser-
vulum scilicet) splendore vultus mei aliquando genui, & ex ambobus nobis puella
hæc processit, quam æquali amore prosequimur, ejus corpore alternatim abutentes.
Monstrum id hominis terrori novellæ genti fuit, quam ut potentius concuteret,
ingentia minarum portenta stentoreâ voce deblaterans, vociferabatur se omnia
mortibus corrupturum: quin & in conspectu Cataldini nefandus hospes insanire
non desinens, repetitâ crepitaculi agitatione, saltuque iterato, infandæ triadis pro-
bra impudentissimè propalare ausus est, aiens suo flatu, si quid in se auderent, Neo-
phytos cum suis Sacerdotibus perditurum. Sed Cataldinus, justâ irâ percitus, ad-
stantes jubet in hominem involare, mox lictoribus traditus exquisitissimis flagris
bellus Deus excipitur; qui post aliquot plagas, quamvis vociferaretur se Deum non
esse, se nihil ab homuncione tenebrionève differre, proclamaretque omnem suam
divinitatem evanuisse, & se nihil halitu suo posse: tamen non antè desitum est,
quàm lacertosi Neophyti, inter puerorum cachinnos, centum plagas numeratò
impigissent. Duobus sequentibus diebus iterum publicè in eum fustigatione ani-
madversum est, ut tertio trinum se Deum esse ritè abjuraret. Vexatio intellectum
dedit: nam mulierculâ & servulo ejus Laureti detentis, ipse ad tempus extra Pro-
vinciam relegatus est, unde completo exilii tempore redux, Christianis moribus
assuevit: futurus Divinæ Clementiæ argumentum, mortalium perditissimis the-

sauros